

MAMLAKATIMIZ IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ZARURATI

U.A.Shirinov – SamISI, PhD

D.Hamidov – SamISI, magistr

Annotatsiya: Maqolada mamlakatimiz iqtisodiyotida raqamli texnologiyalarni qo'llash zarurati, uning yaxshi va yomon tomonlari haqida bayon qilingan.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, mamlakat iqtisodiyoti, raqamli iqtisodiyot, elektron tijorat, AKT.

Аннотация: В статье описывается необходимость использования цифровых технологий в экономике нашей страны, ее положительные и отрицательные стороны.

Ключевые слова: цифровые технологии, национальная экономика, цифровая экономика, электронная коммерция, ИКТ.

Abstract: The article describes the need to use digital technologies in the economy of our country, its good and bad sides.

Key words: digital technologies, national economy, digital economy, electronic commerce, ICT.

Raqamli iqtisodiyot davlatning iqtisodiy faoliyatining yangi modeli sifatida har qanday mamlakatda uni belgilash va qurish imkonini beruvchi o'ziga xos xususiyatlarga ega. Raqamli iqtisodiyotga o'tish mamlakatlarga sanoat o'sishi va mahsuldorlikni rag'batlantirish, jamiyat farovonligini oshirish hamda xarajatlar yoki vaqtni tejash orqali iste'molchilarga foyda keltirishi mumkin. Raqamlashtirish yangi biznes imkoniyatlarini ochishi, shuningdek, ishlab chiqarish, qishloq xo'jaligi, energetika va kommunal xo'jalik kabi sohalarda samaradorlikni oshirishi mumkin. U davom etayotgan rivojlanish va ijtimoiy muammolarni hal qilish, sog'liqni saqlash, ta'lim va boshqa davlat xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini yaxshilash uchun yangi vositalarni taqdim etadi. Bundan tashqari, iste'molchilar arzon narxlarda yaxshiroq mahsulot va xizmatlardan tezroq foydalanish imkoniyatidan foydalanadilar. Shunday qilib, raqamli iqtisodiyotga o'tish barcha mamlakatlar uchun asosiy siyosiy ustuvor vazifa hisoblanadi.

Muayyan mamlakat kontekstiga ko'ra kam resurslar va kam mablag'larni taqsimlash juda muhim, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlar va giperbog'langan raqamli iqtisodiyotlar o'rtasida mavjud bo'lgan katta rivojlanish tafovutini bartaraf etish zarur. AKT siyosatini ishlab chiqish juda murakkab va qaror qabul qiluvchilar tegishli omillarni ko'rib chiqishda ko'pincha o'zlarini siqishadi. Raqamli platformalar, mobil ilovalar va to'lov xizmatlarini o'z ichiga olgan asosiy raqamli texnologiyalar asosida asosiy mahsulot yoki xizmatlarni yaratuvchi raqamli va axborot texnologiyalari (IT/IT) tarmoqlari. Raqamli iqtisodiyot asosan ushbu tarmoqlardagi innovatsion xizmatlarga tayanadi, ular iqtisodiyotga tobora ko'proq hissa qo'shmoqda va boshqa tarmoqlar uchun potentsial ijobiy ta'sirlarni yaratmoqda.

Elektron tijorat kabi raqamli mahsulotlar va xizmatlar eng ko'p qo'llaniladigan tarmoqlarni o'z ichiga olgan kengroq raqamlilashtirish tarmoqlari. O'zgarishlar

bosqichma-bosqich amalga oshirilsa, iqtisodiyotning ko'plab tarmoqlari shu tarzda raqamlashtiriladi. Bu raqamlashtirish natijasida yangi faoliyat yoki biznes modellari paydo bo'lgan va o'zgartirilayotgan raqamli imkoniyatlarga ega tarmoqlarni o'z ichiga oladi. Masalan, bu moliya, ommaviy axborot vositalari, turizm va transport bo'lishi mumkin. Shuningdek, raqamli savodxonlik yoki malakali ishchi kuchi, iste'molchilar, xaridorlar va foydalanuvchilar raqamli iqtisodiyotning o'sishida muhim rol o'ynashi mumkin.

Raqamli texnologiyalarning ta'siri iqtisodiyotning barcha sohalarida sezilmoqda. Raqamli texnologiyalarning ta'siri hozirda sanoat tuzilmalari va milliy chegaralarga kirib, o'zaro bog'langan korxonalarining tobora xilma-xil global tarmog'i samaradorligini oshirmoqda. Bugungi raqamli iqtisodiyotda kompaniyalar dunyoning istalgan nuqtasida mavjud bo'lgan professional takliflar orqali texnologik nou-xau, end-to-end raqamli xizmatlar va ma'lumotlarga asoslangan dunyoni tushunishlari mumkin.

Bundan tashqari, raqamli iqtisodiyotning uchta asosiy komponentini qayd etish mumkin:

- infratuzilma, ya'ni apparat, dasturiy ta'minot, telekommunikatsiya va boshqalardan iborat;

- virtual bozor sub'ektlari o'rtasidagi virtual o'zaro munosabatlar doirasida kompyuter tarmoqlari orqali amalga oshiriladigan biznes jarayonlariga taalluqli elektron biznes operatsiyalari;

- Internet orqali tovarlar yetkazib berishga taalluqli va bugungi kunda raqamli iqtisodiyotning eng yirik segmentini ifodalovchi elektron tijorat faoliyati.

Aksariyat mamlakatlarda resurslar yetarli emas va global AKT qiymat zanjiriga qo'shilmagan, shuningdek, mahalliy AKT sohalarini rivojlantirish uchun yetarli malakaga ega emas. Bundan tashqari, mahalliy AKT sohasini rivojlantirish uchun zarur bo'lgan ko'plab omillar uzoq etuklik davriga ega - masalan, mahalliy AKT iste'dodini rivojlantirish yillarga cho'zilishi mumkin va fundamental tadqiqotlarda samaraga erishish uchun doimiy sa'y-harakatlar talab etiladi, shuningdek, muhim ahamiyatga ega. ko'p yillar davomida moliyalashtirish. Raqamli transformatsiya uchun turtki aniq - va o'zgarishlarni qabul qilish zarurati hech qachon katta bo'lmagan. Biroq, mamlakatlar raqamli strategiyalari o'zlarining kuchli tomonlariga asoslansa va raqamli siyosatlar ustuvor va maqsadli bo'lsa, ushbu transformatsiyaning afzalliklarini to'liq anglay oladi.

Xovard King (ma'lumotlar va tahlillar bo'limi boshlig'i, Rufus Leonard) ta'kidlaydiki, raqamli transformatsiya keng ko'lamlı biznes transformatsiyasi bo'lib, u xaridni avtomatlashtirishdan tortib sotish va marketinggacha bo'lgan korxonalar funksiyalarining butun majmuasiga ta'sir qiladi va operatsion modeldagi o'zgarishlarga ham, korxonaga ham ta'sir qiladi. raqamli texnologiyalarga asoslangan va uchta asosiy drayver ta'sirida oqayotgan infratuzilma: o'zgaruvchan foydalanuvchi talablari, texnologik rivojlanish va raqobatbardoshlikni oshirish. Ushbu ta'rifda o'zgarishlar nafaqat operatsion model darajasida sodir bo'lishi, balki asosiy o'zgarishlar biznes modeliga qaratilganligi muhimdir.

Transformatsiya bo'yicha konsalting kompaniyasi Agile Elephant raqamli transformatsiyani ijtimoiy, mobil va boshqa raqamli texnologiyalardan foydalangan

holda tashkilotni fikrlash va ishlashning yangi usullariga o'tkazish jarayoni deb biladi. Ushbu transformatsiya tashkilot xodimlari, mijozlar, etkazib beruvchilar va hamkorlar faoliyatini yaxshilash uchun fikrlash, etakchilik uslubi, innovatsion mukofotlar va yangi biznes modellarini qabul qilishni o'z ichiga oladi. Ushbu barcha tarkibiy qismlarga e'tibor qaratgan holda, taqdim etilgan ta'rif Raqamli transformatsiyani amalga oshirish yo'nalishi, muvaffaqiyati va sifati kompaniya xodimlariga bog'liqligini tasdiqlaydi.

IT-bozorlariga ixtisoslashgan yana bir tadqiqot va konsalting kompaniyasi Gartner raqamli transformatsiyani kompaniyaning tashkilot madaniyatini o'zgartirish va tashkilot chegaralarini kengaytiruvchi va sizga ma'lumot beruvchi yangi axborot texnologiyalarini joriy etish orqali raqamli biznesga o'tishi sifatida ko'radi. Ekotizimingizni shakllantirish uchun. Shunday qilib, o'zgarish allaqachon tashkilot madaniyati darajasida va ichki va tashqi muhitda (ekotizim) boshqariladigan o'zgarish sifatida ko'riladi. Albatta, bunday keng ko'lamlı ta'sir faqat end-to-end (universal, barcha sohalariga kirib boradigan) raqamli texnologiyalardan foydalanish bilan mumkin: katta ma'lumotlar bilan ishlash, ma'lumotlarni tahlil qilish takomillashtirilgan, sun'iy intellekt, narsalar Interneti.

Quyidagi xususiyatni ta'kidlash kerak - raqamli transformatsiya o'tish jarayonidir, lekin bu nafaqat analogdan raqamli biznes jarayonlariga, balki bu avtomatlashtirish va axborotlashtirish bosqichida amalga oshirilgan, balki raqamli ma'lumotlarga aylanadigan an'anaviy biznes modellaridan raqamli biznes modellariga o'tgan. asosiy ishlab chiqarish omili. Ushbu tadqiqot texnologik va raqamli innovatsiyalarni biznes modeliga ta'siri nuqtai nazaridan ko'rib chiqishga mo'ljallangan va muhandislik va texnologik darajadagi mahsulotlar va echimlarni tahlil qilishni o'z ichiga olmaydi.

Biroq, raqamli transformatsiya qiyinchiliklar va xavflarni keltirib chiqaradi. Ular orasida raqamli tafovutning kuchayishi, shaxsiy ma'lumotlar va maxfiy ma'lumotlarni himoya qilish muammolari, yirik kompaniyalar tomonidan ayrim tarmoqlarni monopollashtirish muammosi va sog'lom raqobatning yo'qligi bor. Inson kapitalining yetarli darajada rivojlanmaganligi muammosi, bir qator tarmoqlarda ishsizlikning yuzaga kelishi va ta'limni uzluksiz qilish imkonini beradigan qayta tayyorlash kurslarining yetarlicha soni yo'qligi.

Bu muammolar raqamli iqtisodiyotni boshqarishning yagona, to'liq va moslashuvchan mexanizmini yaratish masalasini ayniqsa dolzarb qilib qo'yimoqda, chunki nazariy, huquqiy va huquqiy masalalar bo'yicha konsensusga erishilmasa, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi muqarrar to'siqlarga duch keladi. Bunday mexanizmni qurish, birinchi navbatda, raqamli iqtisodiyotning rivojlanish darajasini va iqtisodiy tizim va uning ishtirokchilarining raqamli transformatsiya jarayonlarini baholovchi ko'rsatkichlar tahlili natijalari asosida mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ayupov, R. H., & Boltaboeva, G. R. (2020). Raqamli iqtisodiyot asoslari. *Darslik*. T575.
2. Vahobov, A. (2022). Ta'limda raqamli texnologiyalarni tadbiq etishning zamonaviy tendensiyalari va rivojlanish omillari. *Ustozlar uchun*, 2-250.

3. Ayupov, R. H. (2020). Raqamli iqtisodiyot va elektron tijoratda yangi texnologiyalar. *O 'quv qo 'llanma. Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU.*
4. Shodmonov, S. S., Alimov, R. X., & Jo'rayev, T. T. (2009). Iqtisodiyot nazariyasi. *Toshkent, "Moliya". 416b.*
5. Ahmadjonov, O., Abdullayev, A., Mamayusupov, M., & Umarjonov, O. (2021). Raqamli iqtisodiyotda boshqaruv muammolari. *Science and Education, 636-642.*
6. Oblokulovich, K. S., & Shuxratovna, M. S. (2023). Raqamli iqtisodiyotda xizmatlar sohasini rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati. *образование инновационные идеи в мире, 23(6), 45-51.*